

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Аналіз реальних кроків чинної влади щодо впровадження реформи місцевого самоврядування доводить, що діюче законодавство України містить низку прогалин з питань фінансової децентралізації.

Зміни Бюджетного и Податкового кодексів України, які відбулися протягом 2015-2017 років, вимагали здійснення перерозподілу повноважень між центральним та місцевим рівнями влади, а також формування нових фінансових основ місцевих бюджетів.

На початковому етапі фінансової децентралізації (2015 рік) спостерігається позитивна динаміка платоспроможності територіальних громад. Встановлюється інноваційна система вирівнювання за закріпленими загальнодержавними податками (залежно від рівня надходжень на одного мешканця). Через механізм запровадження нових видів трансфертів (базової та реверсної дотації, освітньої та медичної субвенції, субвенції на підготовку робітничих кадрів, субвенції на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру), розширення доходної бази місцевих бюджетів (запровадження збору з роздрібного продажу підакцизних товарів та податку на нежитлове майно, перерозподілу адміністративного збору та екологічного податку), фінансовий ресурс органів місцевого самоврядування збільшився. В подальшому, парадигма підходів формування доходів місцевих бюджетів визначається економічною та політичною кон'юнктурою, що відбувається в країні.

Згідно оновлених нормативно-правових актів на фінансування з місцевих бюджетів передані повноваження з проведення державної реєстрації, державного архітектурно-будівельного контролю, надання адміністративних послуг, забезпечення соціальних програм держави (пільгового проїзду окремих категорій громадян в громадському транспорті, санаторно-курортного лікування інвалідів та учасників війни, учасників бойових дій тощо).

З державного на місцевий рівень передаються окремі заклади в освітній і медичній сферах. Також за рахунок коштів місцевих бюджетів передбачені видатки на оплату комунальних послуг і енергоносіїв установ охорони здоров'я, на утримання установ освіти, включаючи професійно-технічні навчальні заклади.

При цьому здійснений перерозподіл повноважень не супроводжувався наданням відповідних джерел їх фінансування, що суперечить принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, положенням Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Наслідком таких рішень органів державної влади стало скорочення фінансової спроможності місцевого самоврядування. Наприклад, за 9 місяців 2017 року із бюджету міста Харкова на виконання повноважень, що передані на місцевий рівень без фінансового компенсатора, спрямовано 1,6 млрд гривень (16,4 % від загального обсягу видатків).

Логічним продовженням фінансової децентралізації виступають секторальні реформи, що акцентують увагу на питаннях оптимального розподілу повноважень між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування у галузях надання послуг мешканцям територіальної громади.

Для досягнення цієї мети секторальна стратегія «Місцеві бюджети» підкреслює доцільність унормування проблемних питань щодо:

- розмежування та визначення категорій повноважень в законодавстві;
- узгодженості норм Бюджетного кодексу та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- забезпеченості фінансовими ресурсами повноважень, що передаються органам місцевого самоврядування;
- якісної системи планування, зокрема середньострокового;
- оптимізації захищених статей та перегляду структури видатків;
- ефективності нововведених місцевих податків та зборів [1].

Успішність проведення повноцінної фінансової децентралізації передбачає здійснення системних заходів щодо бюджетної консолідації та реформування системи адміністрування податків і зборів. Всі ці дії повинні надати органам місцевого самоврядування фінансові інструменти для нарощування власних ресурсів та певною мірою зменшити їх залежність від центральної влади у фінансовій сфері [2].

Виконанню цього завдання сприятиме внесення відповідних змін до нормативно-правових актів, що супроводжують секторальну децентралізацію у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту.

Література:

1. Книга секторальних стратегій. Асоціації міст України «Спільними зусиллями» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: auc.org.ua.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» від 08.02.2017 № 142-р [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.